

Farklı Kültürlerin Bulunduğu Bir Okul Ortamında Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunların Çokkültürlülük Bağlamında İncelenmesi

Investigation of the Foreign Students' Problems in a School Environment Including Different Cultures from the Context of Multiculturalism

Aygil TAKIR¹ & Ayşen ÖZEREM²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan ve farklı kültürlerden öğrencileri barındıran bir devlet kolejinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin, okul ortamında yaşadıkları sorunları, yabancı uyruklu öğrenciler ve öğretmenler gözünden ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırma, uyum sürecinden geçen göç etmiş öğrencilerin ve bu süreçte sorumluluk sahibi olan öğretmenlerin gözünden sorunları belirlemesi, çözüm önerileri sunması ve çokkültürlü programların geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlayıcı olması bakımından önemli görülmektedir. Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında KKTC'de bir devlet kolejinde öğrenim gören 15 yabancı uyruklu öğrenci ve görev yapan 15 öğretmendir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış iki görüşme formu ile toplanmıştır. Veri analizini gerçekleştirmek için betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde bazı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunların başında dil, kültür farklılığı, dersle ilgilenmeme, öğretimden kopma ve uyum problemleri gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: yabancı uyruklu öğrenciler, göçle gelen yabancı uyruklu öğrenciler, okul sorunları

Abstract

The purpose of this research was to detect the problems experienced by foreign students studying in a state college that hosts students from different cultures, in the Turkish Republic of Northern Cyprus, with the views of the students and teachers and to suggest some solutions. The research was considered important in terms of identifying the problems experienced by foreign students in their adaptation process in the point of view of them and their teachers that have had a reasonability in this process. It is thought that detection of the problems will contribute to the studies for both the development and implementation of multicultural education programs. The sample of the research is 15 foreign students and 15 teachers who work in state college in the TRNC, in the academic year 2017-2018. The research was designed as a case study from qualitative research methods. In the study, data were collected by two semi-structured interview forms consisting of open-ended questions developed by the researchers. Descriptive analyses were used to perform data analysis. As a result of the research, it was determined that foreign students had some problems in the education process. The most important of these problems were language, culture differences, lack of interest in teaching/learning process, and adaptation problems.

Keywords: foreign students, immigrant foreign students, school problems

¹ Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC

² KKTC Milli Eğitim Bakanlığı, KKTC

Atıf / Citation: Takır, A. ve Özerem, A. (2020). Çok Kültürlü Okul Ortamında Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunların Öğretmen ve Öğrenci Gözünden İncelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 28(1), 406-420. doi:10.24106/kefdergi.3623

Extended Abstract

Purpose and Significance: The purpose of this research was to detect the problems experienced by foreign students studying in a state college that hosts students from different cultures, in the Turkish Republic of Northern Cyprus, with the views of the students and teachers and to suggest some solutions. The research was considered important in terms of identifying the problems experienced by foreign students in their adaptation process in the point of view of them and their teachers that have had a reasonability in this process. It is thought that detection of the problems will contribute to the studies for both the development and implementation of multicultural education programs.

Method: The qualitative research techniques of interviewing was employed in the study. In order to determine the problems of foreign students, the views of teachers and foreign students were collected and analyzed. The interview forms, which consisted of standard open-ended questions for gathering teacher and foreign student's views, were prepared parallel to others mentioned in the field literature and considering the research questions. Later, the questions on both teacher's and student's forms were evaluated by experts for their scope, language, openness and intelligibility. Where necessary, questions were revised. The forms were then piloted on a group of teachers and foreign students similar to the study sample and re-adjusted before implementation. The study was conducted on a total of 15 foreign students and 15 teachers worked on a state college in TRNC during the second semester of 2017-2018 academic year. In the determination of the study group, for the students, it was required to have a foreign nationality, and for the teachers, it was required to have foreign students in their classrooms in 2017-2018 academic year and/or in previous years. Data obtained from the teacher-students interviews was summarized in line with previously determined themes, and interpreted and descriptively analyzed. Taking into consideration the related field literature, research questions and interviews, a frame was drawn for data analysis with the following themes: "language problems, cultural problems, school problems, solution suggestions". The data obtained from the interviews was then selected, defined, and clustered in a meaningful and logical way. Where necessary, the data was supported by direct quotations from interviews. Finally, associations were made between the findings.

Results: The analysis made under the themes of students' problems yielded the following results: The problems in the school experienced by foreign students were related with the speaking/understanding Turkish language, understanding the lessons, ignoring by other students and finding friends. The inflexibility of school rules was also a source of anxiety for some foreign students. The lack of course selection accordingly their interests also compelled by foreign students. When teachers' opinions were examined, it was seen that majority of teachers thought that foreign students had problems related with cultural difference. Foreign students' relations with teachers, violating the rules of uniform, flexible behaviors in school were interpreted by the teachers as problems. They mentioned that foreign students mostly had problems in following the courses and obeying the school rules. During the interviews with the students and teachers, they were asked what kind of studies they suggested for the problems of foreign students. Both students and teachers stated that The Ministry of National Education should develop an orientation program for foreign students. They also wanted that Turkish language education should be compulsory for foreign students.

Discussion and Conclusions: According to the findings of the research, both the teachers and the foreign students who participated in the research reported that the foreign students have to deal with issues relating to language, the culture and the adaptation. Foreign students experience language problems in terms of both social and academic perspectives when they start school. As students do not understand the lessons, the school does not have an academic contribution and prevents their success. The culture that foreign students belonged made a difference in their attitudes and behaviors. It was thought that various activities such as make home visits, recognize their culture, learn family structures and fuse them with other students, could be effective in solving the problems related with culture. It was considered important that the Ministry of Education initiates program development activities for multicultural education. Providing comprehensive in-service trainings for teachers by academicians working in the field on what is multicultural education and how it can be implemented is expected to contribute to the elimination of the existing problems of foreign students. Carrying out similar studies in other school types in North Cyprus, with a much larger sample, by using a combination of qualitative and quantitative methods is recommended for future research.

1. Giriş

Göç kavramı, yapı, süre ve sebepler bakımından farklılık gösterse de bireylerin yer değiştirmeleri sonucunu doğuran nüfus hareketlerini ifade etmektedir (Adıgüzel 2018). Göç, hem sebep hem de sonuç olarak, sosyal değişimin göstergelerinden biri olup, kültür değişimlerine ve etkileşimlerine yol açan bir unsurdur. Göçler farklı fiziksel yapıya, dine, kültüre ve dile sahip toplulukları bir araya getirerek etkileşim içinde olmalarına sebep olmakta (Karpas, 2010) ve günümüz toplumlarındaki kültürel çeşitliliğin kaynaklarından biri olarak görülmektedir (Doytcheva, 2009). Göçlerin yanında küreselleşme olgusunun da (Ferguson, 2008) kültürlerin etkileşimde önemli olmasıyla günümüzde çokkültürlülük kavramı ele alınmaya ve tartışılmaya başlanmıştır (Galley, 2001; Güvenç, 1994; Mejuyev, 1987; Sleeter ve Grant 2009; Williams, 1977). Çokkültürlülük, ırk, etnik yapı, dil, cinsel yönelim, cinsiyet, yaş, engelli olma, sosyal sınıf, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutları içeren çok yönlü bir kavramdır (APA, 2002; Akt. Demir, 2012, s.1455). Parekh'in (2002) çokkültürlülük tanımı incelendiğinde sadece farklılık ve kimlik vurgusu değil aynı zamanda insanların kendilerini ve dünyayı anlamakta, bireysel ve sosyal yaşamlarını düzenlemekte kullandıkları inançlar ve uygulamalarla da alakalı olduğu görülmektedir. Çokkültürlülük kavramı kendi içerisinde *tanımlayıcı* ve *değer verici* olmak üzere iki boyutlu bir yapı oluşturmaktadır. Çokkültürlülüğün ilk boyutu toplum içinde yer alan etnik ve kültürel grupların varlığına işaret etmektedir. Bir ülke nüfusunun farklı etnik kümelerden oluşması, onu tanımlayıcı düzeyde çokkültürlü yapmaktadır. Değer verici yapıda çokkültürlülük ancak kişiler arasındaki toplumsal ilişkilerin belirli bir özgün çerçevede düzenlenmesi ile oluşmaktadır.

Çokkültürlü eğitim, çokkültürlülüğün eğitim boyutunu ifade eder ve farklı ırk, etnik yapı, sosyal gruplardan gelen tüm öğrenciler için eşit eğitim fırsatları yaratmaya çalışan ve tüm okul ortamını değiştirme, yeniden yapılandırma gibi gerekli tüm değişiklikleri yapmaya uğraşan bir fikir, eğitim reformu ve bir süreç (Banks, 2005) olarak tanımlanabilir. Parekh (2002) çokkültürlü eğitimi etnik, kültürel farklılıklara yaşam ve meşruiyet sağlayan, öğrencileri başarıya götürmek için eşit akademik olanak sunmayı amaçlayan bir felsefeye dayalı olarak; eğitim-öğretimin tüm öğelerini içine alacak şekilde, çoğulculuk esasına dayalı, kendine özgü değerleri ve kuralları olan bir eğitim politikası şeklinde tanımlamaktadır. Gay (1981), çokkültürlü eğitimin öğrencilerde insanlık, insancıl takdir ve hassasiyet duygusunun gelişmesi için yararlı olarak görmekte ve dünya, insanlık, hayat ve tarihin gelişimi sürecindeki etnik farklılıkların varlığını ve etkilerini gerçekçi bir şekilde anlamayı geliştirdiğini savunmaktadır. Ayrıca çokkültürlü eğitimin öğrencilerin eğitim kalitelerinde artış için kullanılabilecek yapısal bir araç olarak da kullanılabileceğini düşünmektedir.

Banks'e (2005) göre, önceleri ülkeler eğitim programlarını hazırlarken genellikle çoğunluğun ve hâkim kültürün ihtiyaçlarını gidermeye yönelik bir tutum sergilemişlerdir. Günümüzde ise dünyanın teknoloji ile gittikçe küçülmesi, toplumların saf bir ırktan gelmek yerine çokkültürlü olması gibi sebeplerden, eğitim programlarının toplumun her kesiminin ihtiyaçlarını giderecek şekilde hazırlanması ve revize edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Çokkültürlü eğitimde öğrenme ve öğretme sürecinin kültürel çoğulculuğu teşvik edecek ve farklı kültürlerle saygı duyulmasını sağlayacak biçimde ortak anlaşma çerçevesinde inşa edilmesi gerekmektedir (Wilson, 2008).

Göç eden çocuklarının göç ettikleri topluma uyumları bakımından eğitim kurumlarına önemli görevler düşmektedir. Farklı bir kültürün bulunduğu ortama göç eden çocuklar için bir takım önlemlerin alınarak kültür çatışması yaşamamaları ve sağlıklı bir uyum süreci geçirmeleri, Temel ve Yazıcı (2003) tarafından kültürel benlik saygısının gelişimi için önemli görülmektedir. Göç eden çocuklarda sağlıklı bir kültürel benlik yerleşmezse, kendilerine olan güvenleri azalır, kendi kültürel değerlerini kaybetme korkusuna kapılarak, yaşadıkları toplumdan uzaklaşabilirler. Bunun yanında iki kültür arasında cinsiyet rolleri, disiplin anlayışı, kendine güven gibi değerlerin farklılığı aile ve okulda verilen değerlerin çatışmasına yol açarak iki kültür arasında bir bütünlük içinde olmayan çocuklarda uyum sorunları yaşanabilir. Bu durum çocukların diğer kültürlerden gelen çocuklarla iletişim kurmalarına da engel teşkil edebilir. Dolayısı ile yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının tespitine yönelik gerekli önlemlerin alınması ve yabancı uyruklu öğrencilerin huzurlu bir ortamda eğitim-öğretim hizmetinden faydalanabilmesi için yaşadıkları sorunların tespiti önemli görülmektedir.

Alanyazında göç ile gelmiş yabancı uyruklu öğrencilerin çokkültürlü okul ortamında yaşadıkları sorunları belirlemeye yönelik öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve veliler ile yapılan bazı çalışmalar mevcuttur (Uzun ve Bütün, 2016; Karakuş, 2006; Güngör, 2005; Avcı, Koçoğlu ve Ekici, 2013; İmamoğlu ve Çalışkan, 2017; Şaritaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Gülüm ve Akçalı, 2017; Takır ve Özerem, 2019). Bu araştırmaların bulguları, yabancı uyruklu öğrencilerin genellikle Türkçe dilini konuşmadıkları (Uzun ve Bütün, 2016; Polat, 2012; Avcı, Koçoğlu ve Ekici, 2013; İmamoğlu ve Çalışkan, 2017; Şaritaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Tanrıku, 2017; Takır ve Özerem, 2019), Türkçe dilini öğrenmekte zorlandıkları veya kısıtlı konuştukları (Karakuş, 2006; Demir, 2009; Takır ve Özerem, 2019) ve dilden kaynaklı iletişim

ve uyum sorunları yaşadıklarını (Uzun ve Bütün, 2016; Karakuş, 2006; Güngör, 2015; Polat, 2012; Topsakal, Merey ve Keçe, 2013; Takır ve Özerem, 2019) göstermektedir. Araştırma sonuçları, dilin farklılığı yanında yeterli düzeyde kullanılmamasının da ciddi bir etkiye sahip olduğunu göstermekte, dili yeterli düzeyde kullanamayan çocukların beklenen bir takım üst düzey becerileri gerçekleştirmesini zorlaştırdığını ortaya koymaktadır (Demir, 2009). Dil ile ilgili sorunlar yanında bazı araştırma bulguları yabancı uyruklu öğrencilerin davranış bozukluğu (Şarıtış, Şahin ve Çatalbaş, 2016) ve akademik başarısızlık problemleri olduğunu da ortaya koymaktadır (Avcı, Koçoğlu ve Ekici, 2013; Takır ve Özerem, 2019). Tüm bu sorunlar yabancı uyruklu öğrencilerde farklı bir ülkede bulunmanın yarattığı yalnızlık, kaygı gibi karmaşık duygulara sebep olmakta (Güçlü, 1996) ve kültürel farklılıklar bireyin uyum gücü çökmesine neden olmaktadır (Sezgin ve Yolcu, 2016).

Belirli dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti ve Bulgaristan'dan toplu göçler alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti-KKTC (Çiçek, 2017) günümüzde daha çok bireysel göçler almaktadır. Genellikle ekonomik sebeplerden yapılan bireysel göçler, ağırlıklı olarak Türkiye, İngiltere, Rusya, Pakistan, Bangladeş, Afganistan, Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan, Suriye, Ürdün, İran ve Irak gibi ülkelerin vatandaşları tarafından gerçekleştirilmektedir (Atasoy, 2011; Keser, 2006). KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı-MEB'nin eğitim istatistiklerine bakıldığında (KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim İstatistik Yıllığı, 2018), özellikle son beş yılda, KKTC resmi ve özel eğitim kurumlarına kayıt yaptıran yabancı uyruklu öğrenci sayısındaki artış dikkat çekmektedir. İstatistiklere göre ortaokul ve lise öğrencilerinin sayısı toplamda 23.728 olup, 14.212'si KKTC uyruklu, 5.940'ı TC uyruklu, 2.260'ı KKTC ve TC uyruklu ve 1.316'sı ise yabancı uyrukludur.

Bu araştırma, KKTC'de eğitim-öğretim hizmeti veren bir devlet kolejinde gerçekleştirilmiştir. KKTC'de eğitim veren devlet kolejleri, İngilizce diline eğitim vermekte, sınav ile öğrenci almakta (yabancı uyruklu öğrenciler devlet kolejlerine sınavsız girebilmektedir) ve KKTC-Türkiye'deki üniversiteler ile üçüncü dünya ülkeleri üniversitelerine öğrenci hazırlamaktadırlar. Okulun farklı ülkelerden gelen öğrenciler barındırması bakımından tanımlayıcı yapıda çokkültürlülüğe sahip olduğu söylenebilir. Ancak okulda KKTC MEB tarafından geliştirilmiş herhangi bir çokkültürlü eğitim programı uygulanmamaktadır.

KKTC'ye yönelik olarak sürdürülen göçler sonucunda ortaya çıkan çokkültürlülük her alanı olduğu gibi eğitim-öğretim ortamlarını da etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı, KKTC'deki farklı kültürlerin olduğu bir devlet kolejinde öğrenim gören ve Türkçe bilmeyen/çok az bilen yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunları yabancı uyruklu öğrencilerin ve farklı branşlardaki öğretmenlerin gözünden ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırma, uyum sürecinden geçen göç etmiş öğrencilerin ve bu süreçte sorumluluk sahibi olan öğretmenlerin gözünden sorunları belirlemesi ve çözüm önerileri sunması bakımından önemli görülmektedir. Araştırma sonuçlarının, çokkültürlü eğitim programları geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir. Çoğulculuk ve farklılık esası üzerine kurulu olarak demokrasi, eşitlik ve adalet ilkelerine dayanan çokkültürlü eğitim (Demir, 2012) ile hem öğretmenler, hem tüm öğrenciler için eşit, adil ve güvenli sınıf ve okul ortamları sağlanabilecektir.

Araştırmada temel amaç çerçevesinde şu problem ve alt problemlere yanıt aranmıştır:

Devlet kolejinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri hakkında öğrenci ve öğretmen görüşleri nelerdir?

1. Devlet kolejinde görev yapan öğretmenlerin ve öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin;
 - a) *Dil farklılığından dolayı*
 - b) *Kültürel farklılıktan dolayı*
 - c) *Okul ortamında*
 yaşadıkları sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?
2. Öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yaptıkları oryantasyon çalışmaları nelerdir?
3. Öğretmenlerin ve öğrenim gören öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Araştırma, farklı kültürlerden öğrencilerin olduğu bir okulun öğretmenlerinin ve öğrencilerinin eğitim ve öğretim sürecinde karşılaştığı problemlerin tespitine yönelik, nitel araştırmaya dayalı bütüncül tek durum çalışması şeklinde desenlenmiştir. Durum çalışmalarında, bir duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşım ile araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek 2008). Bütüncül tek durum desenlerinde tek bir analiz birimi vardır; bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışacak durumlara örnek oluşturabilir. Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı bir devlet kolejinde bütüncül tek durum deseninde temel alınarak bu okulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ve bu öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde görev yapan öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları problemlerin belirlenmesinde öğrenci ve öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, KKTC MEB'na bağlı resmi bir devlet kolejinde görev yapan 15 öğretmen ve öğrenim gören 15 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden *ölçüt örnekleme* yöntemine göre belirlenmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde, araştırmaya katılacak öğrencilerin yabancı uyruklu olmasına, öğretmenlerin ise ders verdikleri sınıflarda 2017-2018 eğitim-öğretim yılında ve/veya daha önceki dönemlerde yabancı uyruklu öğrenci bulunması koşulu aranmıştır. Çalışma tamamen gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Farklı sınıf düzeyleri ve ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrenciler ile farklı branşlar, farklı eğitim düzeyleri ve farklı mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerin yaşanan problemlerle ilgili daha geniş bir bilgiye sahip olunmasını sağlayacağı düşünülmüştür. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenci ve öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrenciler ile ilgili bilgiler.

		Cinsiyet		Sınıf Düzeyleri		Katılımcı Ülkeleri		Kıbrıs'ta Yaşama Süresi	
Yaş	n	Cinsiyet	n	Sınıf Düzeyi	n	Ülkeler	n	Süre	n
Yaş Grupları									
11 yaş	3	Kız	6	6. Sınıf	3	Azerbaycan	2	2 ay	2
12 yaş	1	Erkek	9	7. Sınıf	1	Belarus	1	4 ay	1
13 yaş	4			8. Sınıf	4	İngiltere	4	2 yıl	1
14 yaş	1			9. Sınıf	1	İran	2	3 yıl	1
15 yaş	2			10. Sınıf	2	Lübnan	1	5 yıl	3
16 yaş	1			11. Sınıf	1	Nepal	1	8 yıl	1
17 yaş	3			12. Sınıf	3	Mısır	1	9 yıl	1
						Moldovya	1	11 yıl	2
						Pakistan	1	12 yıl	2
						Ukrayna	1	16 yıl	1
Toplam: 15									

Araştırmaya katılan öğrencilerin özelliklerini incelediğinde katılımcı öğrencilerin 6'sının kız, 9'unun erkek olduğu; Azerbaycan (n=2), İngiltere (n=4), Belarus (n=1), İran (n=1), Lübnan (n=1), Nepal (n=1), Pakistan (n=1), Mısır (n=1) ve Ukrayna (n=1) gibi ülkelerden göç ettikleri; en az 2 ay, en çok 16 yıldır Kıbrıs'ta yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğretmenler ile ilgili bilgiler

Öğretmen Kodu	Cinsiyet	Yaş	Branş	Eğitim Düzeyi	Mesleki Deneyim Yılı
K1	Kadın	48	Tarih	Yüksek Lisans	27 yıl
K2	Kadın	39	Coğrafya	Doktora	17 yıl
K3	Kadın	30	Ekonomi	Yüksek Lisans	2 yıl
K4	Kadın	35	İngilizce	Yüksek Lisans	23 yıl
K5	Kadın	45	Matematik	Yüksek Lisans	25 yıl
K6	Kadın	32	Felsefe	Lisans	11 yıl
K7	Kadın	23	Tarih	Yüksek Lisans	1 yıl
K8	Kadın	35	Matematik	Yüksek Lisans	12 yıl
K9	Kadın	42	Fizik	Doktora	17 yıl
K10	Kadın	31	Fransızca	Lisans	9 yıl
K11	Kadın	37	Türk Dili ve Edebiyatı	Yüksek Lisans	16 yıl
K12	Kadın	50	Türk Dili ve Edebiyatı	Lisans	28 yıl
K13	Kadın	38	Türk Dili ve Edebiyatı	Lisans	17 yıl
K14	Kadın	41	Türk Dili ve Edebiyatı	Yüksek Lisans	21 yıl
K15	Kadın	27	Coğrafya	Lisans	6 yıl
K16	Erkek	45	Tarih	Yüksek Lisans	21 yıl
K17	Kadın	27	Coğrafya	Lisans	5 yıl

Araştırmaya katılan öğretmenlerin özelliklerini incelediğinde katılımcı öğretmenlerin 16'sının kadın, 1'inin erkek oldukları; Tarih (n=3), Coğrafya (n=3), Ekonomi (n=1), Matematik (n=2), Felsefe (n=1), Fizik (n=1), Fransızca (n=1), Türk Dili ve Edebiyatı (n=4) ve İngilizce (n=1) branşlarında oldukları; 6'sının lisans, 9'nun yüksek lisans, 2'sinin ise doktora eğitim düzeyinde oldukları ve en az 1, en çok 28 hizmet yılına sahip oldukları görülmektedir.

Verileri Toplama Aracı

Araştırmada, veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından öğrenci ve öğretmenlere yönelik olmak üzere yarı yapılandırılmış iki görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, sorular katılımcılara aynı sıra ile sorulmakta ve görüşülen kişilerin soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.120). Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının soruları araştırmacılar tarafından, alanyazından elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Öğrenciler için hazırlanan görüşme formunda 4, öğretmenler için hazırlanan görüşme formunda 5 soru bulunmaktadır. Her iki formdaki sorular da farklı ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında karşılaştıkları problemleri ve bu problemlere yönelik olarak öğrenci ve öğretmenlerin çözüm önerilerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formlarının uygulamasına geçilmeden önce formlardaki sorular; açıklık, anlaşılabilirlik ve içerik bakımından, eğitim bilimlerinden iki uzman tarafından incelenmiştir. Uzmanların eleştirisi ve önerileri incelenerek formların son hali verilmiştir. Ayrıca, soruların işlevliliğini değerlendirmek amacıyla da iki öğretmenle ve iki öğrenciyle pilot bir uygulama gerçekleştirilmiş ve sonuçları araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Araştırma için geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarının, araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak nitelikte olduğu kanısına varıldıktan sonra uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması

Yabancı uyruklu öğrenciler ve öğretmenler ile yapılan görüşmeler, KKTC MEB'nin izni alınarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler araştırmacılar tarafından, 2018 yılı Şubat ve Mart aylarında okul ortamında yapılmış ve her bir görüşme yaklaşık olarak 40 dakika sürmüştür. Araştırma güvenilirliğini artırmak amacıyla tüm görüşmeler yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Katılımcı öğrenci ve öğretmenler, görüşmeler başlamadan önce Bilgilendirilmiş Onay Formu okuyup imzalamışlardır. Öğrenciler için ayrıca velilerinden izin alınmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin bir kısmı ile görüşmeler İngilizce dilinde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veri analizi için betimsel analiz kullanılmıştır. Bu analiz yaklaşımında, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.224). Öncelikle araştırma sorularından yararlanılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Oluşturulan bu çerçevede, verilerin, yabancı öğrencilerin dil farklılığından kaynaklı yaşadıkları problemler, kültürel farklılıktan kaynaklı yaşadıkları problemler, okul ortamında yaşadıkları problemler ve yaşadıkları problemler için önerdikleri çözümler temaları altında düzenlenmesi ve sunulması kararlaştırılmıştır. Katılımcı öğretmenler için ayrıca yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yaptıkları oryantasyon çalışmaları teması da eklenmiştir. Oluşturulmuş olan çerçeveye göre görüşmelerde elde edilen veriler okunmuş ve düzenlenmiştir. Bu aşamada ayrıca verilerin sunulmasında kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilmiştir. Öğrenci ve öğretmenlerinin görüşlerinden birebir alıntılar yapılırken öğretmenler için K1, K2, K3....; öğrenciler için ise Ö1, Ö2, Ö3 ... kodlama sistemi kullanılmıştır.

Durum çalışmalarında çalışma sonucunun anlamlı ve anlaşılır olması için araştırmacılar yeterli tanım yaptıkları ve tüm süreçleri ayrıntılı bir biçimde açıkladığından emin olmalıdır (Creswell, 2007). Bu çalışmada tüm veri toplama ve analiz süreçleri yeterli bir biçimde açıklanmış ve veri analizinde tüm görüşmeler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiş ve karşılaştırılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı doğrultusunda oluşturulan çerçeve, öğretmenlerin ve yabancı uyruklu öğrencilerin sorulara verdikleri cevaplardan yapılan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

Öğrencilerle Yapılan Görüşmelerde Elde Edilen Bulgular

Yabancı uyruklu öğrenciler ile yapılan görüşmelerde ilk soru, yabancı uyruklu öğrencilerin *dil farklılığından* dolayı yaşadıkları problemleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yapılan görüşmelerde, öğrencilerin neredeyse yarısı dil farklılığından dolayı problem yaşadığını belirtmiştir. Problem yaşadığını belirten öğrenciler, problem yaşadıkları konuların başında KKTC'ye ait bazı kelimelerin kafa karıştırıcı olması ve arkadaşlarının aksanları ile alay etmeleri olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda bazı yabancı uyruklu öğrenciler, okulun eğitim dilinin İngilizce olmasına rağmen Türkçe'nin öğretmenler tarafından sınıf ortamında sıkça kullanılmasını problem olarak belirtmişlerdir. Dil farklılığı konusunda, Ö15 ve Ö7 karşılaştıkları sorunları şöyle ifade etmiştir:

"Aksanımda olan farklılık yüzünden arkadaşlarım benimle alay ediyorlar. Bana bu zorbalığı yapmak zorundalar mı? Hiçbiri benimle iyi değil. O yüzden dil konusunda sıkıntılıyım." (Ö15)

"Sınıfta bazı derslerde öğretmenler ders içinde Türkçe konuşmaya dönüyor. Bu sebeple dilden dolayı anlayamıyorum ve anlamakta çok büyük problemler yaşıyorum." (Ö7)

Öğrencilerin birçoğu Türkçe dersinde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Özellikle Türkçe 'ye has atasözü ve deyimleri anlamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, Sosyal Bilgiler ve Kıbrıs Tarihi derslerinde de benzer şekilde bu derslerin eğitim dillerinin Türkçe olmasından dolayı sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin bazıları Türkçe öğrenme konusunda arkadaş ve öğretmenlerinden yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda bazı öğrenciler özel dersler yardımı ile Türkçe öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Dil farklılığından dolayı zorluk yaşamadıklarını belirten öğrenciler bunun sebeplerinin ailelerinin Türkçe bilmesi ve KKTC'de İngilizce dilinin yaygın olarak kullanılması olduğunu söylemişlerdir. Ayrıca, bazı öğrenciler de Türkçe'nin anadillerine benzemesinden dolayı sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcı öğrenciler ile yapılan görüşmelerde, öğrencilerin büyük çoğunluğu kültür farklılığından dolayı sorun yaşadığını belirtmiştir. Kültür farklılığından dolayı yaşadıkları sorunlara yönelik olarak, bazı yabancı uyruklu öğrencilerin düşünceleri şu şekildedir:

"Giyim tarzı çok farklı. Ayrıca yemekler de öyle. Kıbrıs'la alakalı bayramlar, milli günler çok değişik geliyor." (Ö12)

"Benim ülkem bu ülkeye göre çok din temelli. Bu da kültürde bana farklı gelen her şeyin temeli." (Ö7)

"Benim ülkeme göre çok fazla farklılıklar var. Burada çok farklı bir zihniyet var. Her kurduğum cümleye dikkat etmem gerekiyor. Burada çok fazla sorumluluk yükleniyor diye düşünüyorum. İnsanlar hep başkalarının fikirlerine göre hareket ediyor. İnsanlar kapalı, tutucu ve biraz da dar görüşlü." (Ö13)

“Yabancılara saygı yok. Bu kültürün bunu öğrenmesi gerek. Farklı ülkelerden gelenlere karşı bir önyargı var.”(Ö15)

Yabancı uyruklu öğrenciler kültürel farklılık yaşamamak adına arkadaş seçiminde genellikle aynı dili kullanan ve yabancı uyruklu olanlar arasından seçim yaptıklarını belirtmişlerdir. Aynı altyapı ve düşünceye sahip oldukları için daha kolay iletişim kurduklarını söylemektedirler. Ayrıca İngilizce konuşan arkadaşlar seçtiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin birçoğu iletişim konusunda arkadaşlarında davet beklediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, ileri görüşlü ve başka insanları yadırgamayan arkadaşlar seçtiklerini belirtmişlerdir.

Kültür farklılığı yaşamadığını belirten öğrenciler ise bu durumu aynı coğrafyadan gelmelerine bağlamış, kendi kültürlerinde de benzer kural ve beklentilerin olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin okulda yaşadıkları sorunlara yönelik olarak sorulan soruda öğrencilerden büyük bir çoğunluğu okulda sorun yaşadığını belirtmiştir. Okulda genel olarak yaşadıkları sorunların kaynağının Türkçe dili olduğunu belirtmişler ve dersleri anlamakta zorluk çektiklerini vurgulamışlardır. Bunun yanında arkadaş edinme konusunda da sorunlar yaşamaktadırlar. Okul kurallarının katılığı da öğrencilere sorun kaynağı oluşturmaktadır. İlgi alanlarına yönelik ders seçimi yapılmaması da öğrencileri zorlamaktadır. Aynı zamanda diğer öğrenciler tarafından görmezden gelindiklerini veya ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcı yabancı uyruklu öğrencilerin, okul ortamında yaşadıkları problemlere yönelik görüşleri şu şekilde örneklenebilir:

“Benden yaşça büyük öğrencilerin zorbalığı oluyor. Okuldan soğuyorum. Dersleri anlamak da bana çok zor geliyor.”(Ö9)

“Zorbalık sadece zorbalık.” (Ö15)

“Bazı Türk öğrenciler biz yokmuşuz gibi davranıyor. Bizi hiç ciddiye almıyorlar. Ayrımcılık çok kötü.”(Ö7)

“Sınıfların hem fiziksel olarak da ders işleyişi olarak da daha iyi şartlarda olması gerekiyor bence. İlgi alanlarımıza yönelik ders seçmemiz mümkün değil.” (Ö13).

Öğrenciler ile yapılan görüşmelerde, problemlerinin çözümüne yönelik olarak ne gibi çalışmalar önerdikleri sorulmuştur. Yaşadıkları sorunlara yönelik olarak getirdikleri çözüm önerileri örnekleri şu şekildedir:

“Rehberlik öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrenciler ile daha çok ilgilenmesi gerekiyor.”(Ö1)

“Sosyal aktiviteler çok az. Belki sosyal bir takım etkinlikler olursa diğer arkadaşlarımızla daha çabuk kaynaşabilir diye düşünüyorum.” (Ö5)

“Bize karşı daha sabırlı olmalılar. Hem öğretmenlerimiz hem de arkadaşlarımız. Biz anlayış görürsek okula daha çabuk alışırız. Dil konusunda destek verilmeli.” (Ö15)

“Öğretmenlerin bizim ülkelerimizi tanınması gerek. Nasıl bir eğitim sistemi var, biz neler öğrenip geldik, ülkemizin şartları neler. Birde en önemlisi bizim bu ülkeye neden geldiğimizi bilmeleri gerekir.” (Ö13)

“Türkçe dili konusunda bize destek verilmeli.”(Ö7)

“Diğer öğrenciler özellikle bizden büyükler zorbalık konusunda uyarılmalı.” (Ö9)

“Öğretmenler İngilizce ders işleme düzeylerini yükseltmelidir. Aynı zamanda bazı yabancı öğrencilere de bu konuda destek gerekiyor.” (Ö14)

Yabancı uyruklu öğrencilerin bazıları Türkçe olan derslerde bazı İngilizce açıklamalara yer vermenin faydalı olacağı konusunda görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerle Yapılan Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Katılımcı öğretmenler ile yapılan görüşmelerde, ilk olarak yabancı uyruklu öğrencilerin dil farklılığından dolayı sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş ve yaşadıkları sorunları belirtmeleri istemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin yarısından azı yabancı uyruklu öğrencilerin dil farklılığından dolayı sorun yaşadığını, büyük çoğunluğu ise sorun yaşamadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin görüşleri incelediğinde, öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dilini hiç konuşmaması, okuyup-yazmamasından; dil bilmemelerinden kaynaklı öğretimden kopmalarından; İngilizce dilindeki yetersizliklerinden; bazı Türkçe kelimelerin anlamlarını bilmemelerinden ve kendi İngilizcesinin yetersizliğinden ötürü sorun yaşadığını belirttiği görülmektedir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dilini hiç konuşamaması, okuyup-yazamaması özellikle branşı Türk Dili ve Edebiyatı olan öğretmenlerin belirttiği sorunların başında gelmektedir. Bu konuda K11 ve K13 karşılaştığı sorunları şöyle ifade etmiştir:

“Yabancı öğrenciler ile dilden dolayı çok problem yaşadım. Türkçeye hâkim olmayan bir çocuğun edebiyat dersini anlaması mümkün değildir.” (K11)

“Yabancı öğrenciler konuşulanları ve okunanları anlamıyorlar. Soruları cevaplayıp, yorum yapamıyorlar.” (K13)

Yabancı uyruklu öğrencilerin dilden dolayı öğretimden kopmaları konusunda K3 ve K14 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Okulun öğretim dilinin İngilizce olmasından çok ciddi sorun yaşanmamakla birlikte, anadili Türkçe olan öğrencilerin ders sürecinde bazı Türkçe sorular sorması yabancı uyruklu öğrencilerin öğretimden kopmasına ve disiplin sorunları çıkarmalarına sebep oluyor.” (K3)

“Türkçe dil dersi öğretmeni olduğum için yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe bilmediği için dersi anlamıyor ve arkadaş ilişkilerinde de kimi zaman sorunlar yaşıyorsa dersin akışını engelleyebiliyorlar.” (K14)

Yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı problem sadece Türkçe dili ile ilgili değil aynı zamanda okulun eğitim dili olan İngilizce ile de ilgili olabilmektedir. Bu konuda K5 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Sınıfta bulunan yabancı uyruklu öğrenci ile İngilizce düzeyinin yetersiz olması nedeni ile sorun yaşadık. Hem dil yetersizliği hem de matematik dersi için gerekli alt yapıya sahip olamamasından dolayı konuları takip etmekte zorlandı.” (K5)

Öğretmenlerin ifadelerinden genel olarak yabancı uyruklu öğrencilerin sadece Türkçe dili ile ilgili değil aynı zamanda İngilizce diline yönelik olarak da problemleri olduğu görülmektedir. Bu dillere hâkim olmadıklarında ise hem öğretimden koptukları, hem de derslerde işlenen konuları öğrenemedikleri anlaşılmaktadır.

Katılımcı öğretmenler ile yapılan görüşmelerde, yabancı uyruklu öğrencilerin kültür farklılığından dolayı sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş ve yaşadıkları sorunları belirtmeleri istemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin bir çoğu yabancı uyruklu öğrencilerin kültür farklılığından dolayı sorun yaşadığını belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerin cevapları incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu yabancı uyruklu öğrencilerin rahat tavırlarını kültürel farklılık sorunu olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin öğretmenler ile ilişkileri, üniforma kurallarına uymama, derse giriş çıkışlarda esnek davranma gibi davranışları katılımcı öğretmenler tarafından rahatlık şeklinde yorumlanmış ve kültür farklılığı şeklinde ifade edilmiştir. Bu konuda K6, K12 ve K17 karşılaştığı sorunları şöyle ifade etmişlerdir:

“Öğrencilerim kurallara uyma açısından daha esnek, oldukça bireyci ve özgürlükçüler.” (K6)

“Yabancı öğrenciler ile sınıfa giriş çıkışlarda, üniforma, okul kurallarına uymada, öğretmene hitap etmede çeşitli sıkıntılar yaşanıyor.” (K12)

“Öğrencimde bizim kültürümüze uygun olmayan sınıf içi farklı davranışlar gözlemliyorum. Örneğin, konuşma tarzı, dersi dinleme tarzı...” (K17)

Öte yandan, katılımcı öğretmenler öğrencilerin gösterdikleri davranışların geldikleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiğini; özellikle Suriye, İran, Irak gibi ülkelere gelen öğrencilerin sınıf ortamında iletişime girmekten kaçındığı ve içe kapanık bir okul hayatı sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Bu konuda K1 ve K15 gözlemledikleri sorunları şöyle ifade etmiştir:

“Zaman zaman İngiltere’den gelen öğrenciler daha rahat tavır sergileyebiliyor. Bu ülkeden ülkeye değişiyor. Bazı ülkelere, İngiltere ve Avustralya gibi, gelen öğrenciler daha rahat. Suriye gibi ülkelere gelenler ise daha içe kapanık olabiliyor.”

“Yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf içi hareketlerinde ve diğer arkadaşları ile etkileşimde kültür farklılığından dolayı oluşan bir takım sorunlar gözlemledim. Ders esnasında derse katılım ve anlamadığı konu ile ilgili soru sormada daha mesafeli olduklarını fark ettim. Çünkü geldikleri ülkelerde öğretmen-öğrenci ilişkisi mesafeli olduğu için uyulması gereken kurallar vardır.”(K15)

Katılımcı öğretmenler ile yapılan görüşmelerde, yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları problemlere yönelik neler gözledikleri sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilerin en çok dersleri takip etmede ve okul kurallarına uyma da sorun yaşadıklarını ve genel

olarak bu öğrencilerin okula uyumunun uzun zaman aldığını belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler, uyum sorunlarından dolayı öğrencilerin arkadaş ortamlarına katılmadığı ve içine kapanıklık davranışı gösterdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrencilerin etnik gruplaşmalar gösterdikleri ve diğer öğrencilerden uzak durmaları da katılımcı öğretmenler tarafından sorun olarak görülmektedir. Bu konuda K3, K5 ve K6 gözlemledikleri sorunları şöyle ifade etmişlerdir:

“Yabancı uyruklu öğrenciler öğretmenlere yeterince saygılı değiller. Üniforma kurallarına uymuyorlar. Kendileri gibi yabancı uyruklu öğrenciler ile arkadaş olmayı tercih edip, diğer öğrencilerden uzak duruyorlar. Dersler konusunda ciddi zorluk çıkarıyorlar. Özellikle Türkçe dersleri anlamıyorlar, diğer derslerde ise ciddi sistem farklılıklarından ötürü sorunlar oluşuyor.” (K3)

“Yabancı uyruklu öğrenciler önceden oluşmuş sınıf yapısına katılıp uyum sağlamakta zorlanırlar. Dil farklılığı, davranış ve kültür farklılığı derslere karşı ilgi ve başarı durumları, arkadaş ortamlarına kabul görmelerini engeller.” (K5)

“Yabancı uyruklu öğrenciler arkadaşları ile aynı motivasyonda değiller. Arkadaşlarının dersler, müfredat gibi sıkıntıları varken, onların bu değişime alışma sıkıntıları var. Öğretmenleri ve arkadaşlarıyla bu motivasyon farklılıklarından dolayı sınıf düzenini bozma, kurallara uymama gibi sorunlar yaşıyorlar.” (K16)

Katılımcı öğretmenler ile yapılan görüşmelerde, yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumlarını kolaylaştırmak adına bir oryantasyon programı uygulayıp uygulamadıkları sorulmuş ve ne gibi çalışmalar yaptıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Oryantasyona yönelik çalışmalar yaptığını belirten 12 öğretmenin 5'inin yabancı uyruklu öğrencileri, okula oryantasyonu konusunda rehberlik servisine yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Görüşülen öğretmenler, oryantasyon amacıyla kendi dersleri ile ilgili içerik ve program hakkında bilgilendirme yaptıklarını ve başka çalışmalara yer vermediklerini söylemişlerdir. Görüşülen öğretmenler oryantasyon çerçevesinde okuldaki diğer öğrencilerden yabancı uyruklu öğrencilere yardımcı olmalarını istediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda K1 yaptığı çalışmaları şöyle ifade etmiştir:

“Sınıf içerisinde diğer öğrencilere arkadaşlarına yardımcı olmaları konusunda uyarıda bulunuyorum. Öğrencimi elimden geldiği ölçüde tanımaya çalışıyorum. Dersimin içeriğini, ondan neler beklediğimi net bir şekilde açıklıyorum.”(K1)

Bunun yanında bazı öğretmenler yabancı uyruklu öğrencileri okulda diğer öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ile tanıştırmak oryantasyon süreçlerine katkı koyduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda K15 yaptığı çalışmaları şöyle ifade etmiştir:

“Yabancı uyruklu öğrencimi okula alıştırmak için okulda bulunan diğer yabancı uyruklu öğrenciler ile tanıştırmak, kaynaşmasını sağladım. Tüm yabancı uyruklu öğrencilerin bir arada olabileceği bir ders saati planlanması fayda sağlayabilir.”(K15)

Katılımcı öğretmenler ile yapılan görüşmelerde, yabancı uyruklu öğrencilerin problemlerine yönelik olarak ne gibi çalışmalar önerdikleri sorulmuştur. Görüşülen öğretmenler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu öğrencilere yönelik oryantasyon programının geliştirilmesi gerektiği ve rehber öğretmenler tarafından uygulanmasının önemini belirttikleri görülmektedir. Ayrıca öğretmenler bu öğrencilerin akademik seviyelerine uygun sınıflara alınmaları gerektiği üzerinde durmuş ve Türkçe dil eğitiminin bu öğrenciler için zorunlu tutulması istemişlerdir. Katılımcı öğretmenler K4, K5, K13 çözüm önerilerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Farklı okullardan gelen bu çocukların tamamen hayatları değişmektedir. Kültürel farkındalık gelişene kadar daha sabırlı ve anlayışlı davranmakta fayda var. Mutlaka iyi bir oryantasyon programı bu süreci daha hızlı ve rahat geçirmelerine katkı koyacaktır. Bu onları da öğretmenleri de rahatlatacak ve işlerini kolaylaştıracaktır. Sadece öğrencilerin değil öğretmenlerinde bu çocukların geldikleri ülkelerin şartlarını ve eğitim sistemlerini bilmeleri gerekir. Tüm bunlar olursa kültürel çatışma azalır.”(K4)

“Yurtdışından gelen öğrencilerin genel bir oryantasyon programına alınarak altyapı ve başarı durumlarına göre uygun sınıflara yönlendirmeleri gerektiğini düşünüyorum.”(K5)

“Bu çocuklar ayrı sınıflarda kendi seviyelerindeki öğrenciler ile rehber öğretmen eşliğinde eğitilmelidir.”(K13)

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde bazı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunlar dil, kültür farklılığı, dersle ilgilenmeme, öğretimden kopma ve uyum problemleri şeklinde sıralanabilir.

Yabancı uyruklu öğrenciler öncelikli olarak Türkçe dil konusunda sorun yaşadıklarını belirtmekte ve dil probleminden dolayı arkadaşları ile iletişim problemleri yaşadıklarını ve derslerde sorun yaşadıklarını belirtmektedirler. Araştırmaya katılan öğretmenler de Türkçe dil problemleri konusunda yabancı uyruklu öğrenciler ile benzer düşünceler ortaya koymuşlardır. Araştırmanın dil sorunları ile ilgili bulguları Çetin ve Ercan (2008), Göhler (1990), Şahin (2001), Olivos ve Mendoza (2010) ve Karakuş'un (2016) elde ettikleri sonuçlar ile benzerlik taşımaktadır. Bu nedenle, KKTC MEB izni ve yetkisi ile yabancı uyruklu öğrencilere yönelik olarak Türkçe öğretimi öncelikli olarak gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, Tanrikulu (2017) çalışmasında Türkçe derslerini verecek öğretmenlerin yabancı bireylere Türkçe öğretme konusunda yetkinliğinin önemi belirtmiştir. Açılacak olan Türkçe kurslarında bu hususun göz önünde bulundurulması önemli görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin sadece Türkçe konusunda değil okulun eğitim dili olan İngilizce dilinde de sorunları olduklarını belirtmişlerdir. Bu sebeple okulun eğitim dili olan İngilizce diline yönelik olarak da çalışmalar yapılmalıdır. Çalışma yapılan devlet kolejine yabancı uyruklu öğrenciler sınavsız olarak kayıt yaptırabilmektedir. Bu durum özellikle akademik yetersizlikleri olan yabancı uyruklu öğrenciler için sorun teşkil etmekte, derslerden kopmalarına yol açmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin akademik eksikliklerini telafi etmek adına okullarda özellikle akademik başarının önemli olduğu dersler için bireysel telafi programlarının uygulanması önerilmektedir. Telafi programları ile yabancı uyruklu öğrencilerin öğretimden kopması önenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre bağlı oldukları kültür, yabancı uyruklu öğrencilerin tavır ve davranışlarında farklılık yaratmakta ve okula uyumlarını etkilemekte; eğitim sistemini ve okulda uygulanan kuralları kabul etmelerini zorlaştırmaktadır. Öğrencilerin durumlarını yerinde görmek için ev ziyaretleri yapmak, kültürlerini tanımaya çalışmak, aile yapılarını öğrenmek ve yabancı uyruklu öğrencilerin yerli öğrencilerle kaynaşmasını sağlamak için okul tarafından çeşitli etkinliklerin yapılmasının kültürle ilgili sorunların çözümünde etkili olabileceği düşünülmektedir (Oğbu, 1992; Phinney, Horenczyk, Ljebkind & Vedder, 2001). MEB tarafından çokkültürlü eğitime yönelik program geliştirme çalışmalarının başlatılması bu çerçevede önemli görülmektedir. KKTC'deki okul ortamlarında görülen farklı kültürlerin varlığı, mevcut eğitim politikalarının sorgulanmasını, yeni eğitim politikalarının belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Çokkültürlü eğitimde, sadece yabancı uyruklu öğrencilerin değil tüm öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanacağı ve yeterliliklerinin geliştirileceği düşünülmektedir. Çünkü çokkültürlü eğitimin amacı birbirinden farklı ırk, etnik yapı ve sosyal gruplardan gelen bütün öğrencileri eşit eğitim fırsatlarından faydalandırmak ve bu farklı öğrenci toplulukları arasında diyalog geliştirmektir (Banks ve diğerleri, 2001; Bohn ve Sleeter, 2000). Çokkültürlü eğitim alanlarında öğretmenlerin ve toplumun doğru şekilde bilinçlendirilmesi, çokkültürlü eğitime uygun bir zeminin hazırlanarak sağlıklı bir işleyiş planının oluşturulması son derece önemlidir. Bu nedenle öncelikle çokkültürlü eğitim alanındaki programlar incelenerek KKTC için uygun olan çokkültürlü program çerçeveleri geliştirilmelidir. Öğretmenlere uzman kişilerden çokkültürlü eğitim ile ilgili hizmetiçi eğitimler verilerek, kültürel farklılıklarla ilgili bilinç ve çokkültürlü eğitimi kullanarak etkinlikler düzenleme konusunda destek verilmelidir. Ngai (2004), çokkültürlü eğitimin başarıya ulaşması için, öğretmen eğitiminden itibaren etkili çokkültürlü öğretim ve öğrenmenin gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Öğretmen yetiştirme programları içeriğine çokkültürlü eğitim ile ilgili dersler eklenmesi öğretmen adaylarının kültürel farklılıklar konusunda donanımlı olmalarını sağlayacaktır.

Çalışmaya katılan öğrenciler okul ortamında en çok zorbalık ve diğer öğrenciler tarafından görmezden gelinme gibi problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenler ise yabancı uyruklu öğrencilerin en çok dersleri takip etmede ve okul kurallarına uyma da sorun yaşadıklarını ve genel olarak bu öğrencilerin okula uyumunun uzun bir aldığını belirtmişlerdir. Güngör (2015) ve Polat'ın (2012) araştırmalarında da yabancı uyruklu öğrencilerin disiplini bozucu davranışlar gösterdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenler, uyum sorunlarından dolayı öğrencilerin arkadaş ortamlarına katılmadığı ve içine kapanıklık davranışı gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu sorunlar beraberinde farklı sorunlar getirmekte, öğretimden kopan öğrenci, hem öğretmenleri hem de arkadaşları ile çatışmaya girerek arkadaş gruplarından dışlanmaktadır. Ayrıca, yabancı uyruklu öğrencilerin etnik gruplaşmalar göstermeleri ve yerli öğrencilerden uzak durmaları da katılımcı öğretmenler tarafından sorun olarak görülmektedir. Oysa bu durum araştırmaya katılan yabancı uyruklu öğrenciler açısından kendisi ile aynı kültüre sahip olan öğrenciler ile arkadaşlık yapmak ve kültürel farklılığı azaltmak olarak yorumlanmaktadır. Dolayısı ile öğrenciler arasındaki gruplaşmaların öğretmenler ve yabancı uyruklu öğrenciler tarafından farklı şekilde yorumlandığı söylenebilir. Yabancı uyruklu

öğrencilerin okul problemlerinin aşılmasında da çokkültürlü eğitim uygulamalarını benimsemek reçete olarak görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ifadelerinden, yabancı öğrencilerin oryantasyon çalışmaları için kendilerini sorumlu olarak görmedikleri daha çok rehberlik öğretmenlerini sorumlu gördükleri ortaya çıkmaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik oryantasyon çalışması yaptıklarını belirten öğretmenlerin ise gerçek bir oryantasyon çalışması yaptıklarından bahsetmek mümkün değildir. Bu sebeple, yabancı uyruklu öğrencilerin okula uyumunu gerçekleştirme ve göçle gelen problemleri aşmalarına destek olacak bir oryantasyon programının KKTC MEB tarafından hazırlanması ve başta rehber öğretmenler olmak üzere tüm öğretmenlere hizmetiçi eğitim yoluyla verilmesi önemli görülmektedir.

Öğretmen ve öğrencilerin, yabancı uyruklu öğrencilerin sorunların çözümüne yönelik olarak belirttikleri öneriler benzerlik göstermektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin en büyük beklentisi olan sabır ve anlayış, öğretmenler tarafından da önemli olarak görülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, Uzun ve Bütün'ün (2016) araştırmalarında belirttikleri gibi hakkında bilgi sahibi olmadıkları bir ortama giren yabancı uyruklu öğrencilere sağlıklı bir eğitim verilebilmesi için yaşadıkları zorluklar göz önünde bulundurulmalıdır görüşü ile desteklenmektedir. Öğretmenler sınıfta karşılaştıkları problemlerin çözümü için ayrıca yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe dil kursuna tabi tutulmalarını, öğrencilerin akademik seviyelerine göre sınıflara atanmalarını, aileleri ile iletişim kurulmasını ve sosyal faaliyetlere ağırlık vermesini önermişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının çözümüne yönelik olarak öğretmenler, rehberlik öğretmenlerin çalışmalar yapmalarının önemini vurgulamışlardır. Araştırmanın bu bulgusu Çetin ve Ercan'ın (2008) elde ettikleri sonuçlar ile benzerlik taşımaktadır. Yabancı uyruklu öğrencilerin devam ettikleri okullarda rehberlik hizmetlerinin iyi planlanması ve özellikle çok kültürlülük ile ilgili bilgi ve deneyim sahibi öğretmenlerin görevlendirilmesi araştırmacılar tarafından önemli görülmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları sorunlardan ortaya koyulan bulgulara ve tartışmaya göre, KKTC MEB tarafından çokkültürlü eğitim ile ilgili olarak öğretmenlere bilgilendirme yapılmalı ve ivedilikle çokkültürlü eğitimin ilkelerinin göz önünde bulundurularak program geliştirme çalışmalarına başlanmalıdır. Böylece tüm dünyada yaygın olarak kabul gören çokkültürlü eğitim ilke ve avantajlarının KKTC eğitim sisteminde de yerini alması sağlanabilir.

İleride gerçekleştirilecek araştırmalar için ilk olarak örnekleme değiştirilerek çalışmanın tekrar edilmesi önerilmektedir. Yabancı uyruklu öğrenciler, velileri ve okuldaki diğer paydaşlar (rehber öğretmenler, müdür yardımcıları, yerli öğrenciler, vb.) ile görüşmeler yapılarak yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları daha derinlemesine belirlenebilir. Ayrıca, okul ortamında yapılacak gözlemler de araştırmanın çeşitlendirilmesi bakımından önerilmektedir. Bu araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları genel sorunlara odaklanmıştır. Özelde, aile, arkadaş ve okuldaki diğer paydaşlarla yaşadıkları sorunlara yönelik çalışmalar da yapılabilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretim sürecinde yaşadıkları sorunlara ilişkin göç ettikleri ülke, göç nedenleri gibi çeşitli değişkenleri de içeren nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullanan çalışmalar tercih edilebilir.

Araştırma, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Lefkoşa bölgesinde eğitim veren, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı, resmi bir devlet kolejinde görev yapan öğretmen ve öğrenciler ile verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

5. Kaynakça

Adıgüzel, Y. (2018). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

American Psychological Association. (2002).

Atasoy, A. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Nüfus Coğrafyası. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 29-62.

Avcı, E., Erol K. ve Ekici, Ö. (2013). Göçün Eğitim ve Eğitim Yönetimine Etkisine İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri (Diyarbakır İli Örneği), *The Journal of Akademik Social Science Studies (International Journal of Social Science*. 6(2), 91-105.

Aydın, H. (2012). Multicultural education curriculum development in Turkey. *Mediterranean Journal of Social Science*, 3(3), 277-287.

Banks, J. A. (2005). *Multicultural education: Historical development, dimensions, and practice*. J.A.

Banks, (Yay.Haz.) Handbook of research on multicultural education. San Francisco: Jossey-Bass. 3- 30. Banks, A. J. (2008). An Introduction to Multicultural Education. Boston: Pearson Publication.

- Banks, J. A. ve Banks, C. A. M. (2009). *Multicultural education: Issues and perspectives* (7th ed.). New York, NJ: John Wiley & Sons.
- Başarı, F. (2012). *Öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime ilişkin görüşlerinin ve özyeterlilik algılarının değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çok kültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 30-43.
- Başbay, A., Kağnıcı, D. Y., & Sarsar, F. (2013). Eğitim fakültelerinde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının çokkültürlü yeterlik algılarının incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 47-60.
- Bohn, A. P. ve Sleeter, C. E. (2000). *Multicultural education and the standards movement: A report from the field*. Phi Delta Kappan, 156-159.
- Çetin, T. ve Ercan, L.(2008). Yurt Dışından Geri Dönüş Yapan Üniversite Öğrencilerinin Sorunlarının İncelenmesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, 8(2), 65-80.
- Çiçek, Ş. (2017). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Türkçe Bilmeyen 3-6 Yaş Çocuklarının Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, KKTC.
- Demir, S. (2012). Çokkültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,7(4), 1454-1475.
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53, 106- 116.
- Gay, G. (2010). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. USA: Teachers College Press.
- Gezi, K. (1981). Issues in Multicultural Education. *ERO: Educational Research Quarterly*, 6, 1-14.
- Güçlü, N. (1996). Yabancı Öğrencilerin Uyum Problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 101-110.
- Gülüm, K. ve Akçalı, H. (2017). Balıkesir’deki Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Afro-Avrasya Özel Sayısı.
- Güngör, F. (2015). *Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hidalgo, F., Chávez Chávez, R., VE Ramage, J. (1996). *Multicultural Education: Landscape for Reform in the Twenty-First Century*. *Handbook of Teacher Education*. New York: Macmillan
- Hamurcu, H. ve Demirçelik, E.(2015) Çokkültürlü ortaöğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin yönetim - öğretim sürecinde karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi, *Millî Eğitim Dergisi*, 207.
- Hollins, E. R. (1996). *Culture in school learning: Revealing the deep meaning*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- İmamoğlu, H. V., & Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilköğretimine dair öğretmen görüşleri: Sinop ili örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 529-546.
- İnce, C.(2016). Türkiye bağlamında dış göçler, eğitim sorunu ve toplumsal konumun yeniden üretimi. *Karadeniz Dergi*, 32, 293.
- Kağnıcı, D. & Başbay, A. (2009). Çokkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*,34, 152.
- Karpat, K.(2010).*Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karakuş, E. (2006). *Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kartal, S. K. (1978). *Kentleşme ve İnsan*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problemler, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2/4, 216-229.
- Kılınc, E. (2014). *Antalya’da Yaşayan Yabancı Uyruklu Aile Çocuklarının Karşılaştığı Eğitim Sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Keleş, R. (1998). *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi
- Keser, U. (2006). Kıbrıs' ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar. *ÇTTAD*, 5(12), . 103–128.
- Kleinfeld, J. (1975). Effective teachers of eskimo and Indian students. *School Review*, 83, 301–344.
- Kostis, Tsioumis ve Efthymia, Penderi (2009). Responsive Classroom Management in a Multicultural School Context, *Synergies Sud-Est Européen*, S.2, ss.169-176.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3/3, 163-184.
- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, 2017-2018 Eğitim İstatistikleri Yıllığı, <http://eohd.mebnet.net/?q=node/34> adresinden 20 Mart 2018 tarihinde erişildi.
- Ladson-Billings, G. (1994). *The Dreamkeepers: Successful teachers of African American children*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons, Inc.
- Lijuan, Z. (2002). Studying International Students: Adjustment Issues and Social Support. Reports/ Research. Web: www.eric.com adresinden 16 Kasım 2018 tarihinde alınmıştır.
- McNeal, K. (2005). The influence of a multicultural teacher education program on teachers' multicultural practices. *Intercultural Education*, 16 (4), 405 – 419.
- Neuharth-Pritchett, S., Reiff, J. C. & Pearson, C. A. (2001). Through the eyes of preservice teachers: Implications for the multicultural. *Journal of Research in Childhood Education*, 15(2), 256- 269.
- Ngai, P. B. (2004). A Reinforcing curriculum and program reform proposal for 21st century teacher education: Vital first steps for advancing K-12 multicultural education. *Equity and Excellence in Education*, 37(4), 321-331.
- Ogbu, J. U. (1992). Understanding cultural diversity and learning. *Educational researcher*, 21(8), 5-14.
- Özdemir, S.M, Benzer, H. ve Akbaş, O (2009). Almanya’da Yaşayan 15-19 Yaş Türk Gençlerinin Eğitim Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme (Kuzey Ren Vestfalya Örneği), *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 10(1): 23-40
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi: Sivas.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Özensel, E. (2012). Çok kültürlülük Uygulaması Olarak Kanada Çokkültürlülüğü. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 7(1), s. 55-69.
- Özhan, İ. (2006). *Farklılaşmanın Özel Görünümleri Olarak Çokkültürlülük Ve Çokkültürlülük*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parekh, B.(2002). *Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek: Kültürel Çeşitlilik ve Siyasal Teori*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Polat, S.(2009). Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1 (1), 154- 164.
- Polat, F. (2012). *Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Phinney, J., Horenczyk, G., Liebkind, K., and Vedder, P. (2001). *Ethnic identity, immigration, and well-being: A study of immigrant adolescents in four countries*. Unpublished paper

- Saldana, D. C., & Waxman, H. C. (1997). An observational study of multicultural education in urban elementary schools. *Equity and Excellence in Education*, 30(1), 40-46.
- Sarıkaya, H.S. (2014). Belçika Flaman Bölgesi Eğitim Sisteminde Türk Kökenli Çocukların Yaşadığı Temel Eğitim Sorunlarının İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8: 246-260.
- Sarıtaş, E. , Şahin , Ü. ve Çatalbaş, G.(2016) İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 25/1, 208-229
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 419-438.
- Sleeter, C. E & Grant, C. A. (2009). *Making Choices For Multicultural Education: Five Approaches to Race, Class and Gender*. New York, NY: John Wiley & Sons.
- Şahin, C. (1999). *Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Şahin C.(2001) . Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Bir İnceleme, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 57–67.
- Takır, A. & Özerem, A. (2019). Göçle Gelen Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul Ortamında Karşılaştıkları Sorunlar, *Folklor/Edebiyat*, 25, 97-1,
- Tanrıkulu, F.(2017) Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, Yıl: 22, Sayı: 86, ss. 127-144
- Temel, F. ve Yazıcı, Z. (2003). İki Dilli ve Çokkültürlü Ortamlarda Yetişen Çocuklar İçin Anadilin Gerekliliği, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. TDK Yayınları. 622, 495-505.
- Topsakal, C., Merey, Z. ve Keçe, M. (2013). Göçle Gelen Ailelerin Çocuklarının Eğitim Öğrenim Hakkı ve Sorunları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6 (27): 546-560.
- Uzun, E. ve Bütün, E . (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 72-83.
- Ünlü, İ. ve Örtün, H. (2013). Öğretmen adaylarının çok kültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 287- 302.
- Wilson, K. (2008). What is multicultural education. [Online]: Retrieved 30.06.2019, at URL: <http://www.edchange.org/multicultural/papers/keith.html#whatis>
- Yazıcı, S., Başol, G. ve Toprak, G. (2009) Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitim Tutumları: Bir Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37:229-242.
- Yıldırım ve Şimşek, (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.